

Izpi Batzuek Esistenzialismuaz

(Alkar- izketazko belada baten asiera itzak.)

Itzaurrea.

Aurtengo belada akademiko onetan Europa-n literatura ta pentsamentuaren bideetan nagusitu zaigun esistenzialismua dugu gaitzat. Filosofia ikasten ari gaituzuten ezker, bistan dago zein ikusmolde edo alderditatik elduko diogun. Jakina, prolema asko geldituko dira aidean. Emen ez da gauzarik argituko, pretentsio aizea bailitzake besterik pentsatzea. Bakarrik nai da pentsakera bat azaldu ta maixeatu. Egia banaturik baidago izaki orotan, filosofia onek ere bearko eduki bere egiaren partea.

Asi beifnepein, asiko gera asieratik. Barka tetelkeria au, baiña prexixokoa dugu auxe bene-benetan. Beraz, astapen puntua izango dugu ea egiatzko filosofia den ala ez disputatzea, eta ea noraiño ta nolako filosofia den. Alegia, zein oinarri, printzipio, ta metodo, zein molde ta irakaspen eta abar dituen. Eta zerk determinatu duen esistenzialismuaren mariagora, naiz eta orain mariaberan doala esan ditekanean arren.

Gutxitan pasatzen dena pasatu zaigu esistenzialismuarekin. Au da, filosofia bat mundu guztiaren jabetasunera biurtu dela. Sartre edo Heidegger esistenzialista ditugu noski, besterik ez aipatzeko. Baiña Sagan edo Minou Drouet edo Txillardegi edo beste edozein nobelista naiz idazle gaurko, ez al ditugu arkitzen apika esistenzialismuaren zumoz bapo urasatuak? Eta zeu, eta ni...?

Onek adierazten digu sistema onek —eman dezagun oraingoz filosofia dela, ta sistema dela—, adierazten digu, bada, iñundik ere ba-duela sustrai natural bat, sikologikoa. Bearbada emen sikologia sakonak zeregin berebizikoa izango luke. Ta onekin eztabaidaren bigarren partera iritxiko giñake, alegia, zati sikologikora, lenengoa teoriko litzakean lez.

Azkenik, permitituko didazute beste oar bat. Eztabaida eramateko ezin artu genezake esistenzialismua berezko osotasunean. Modu askotan azaldu baida ta irakaspena bera guztiz aldrebesa dugula airtortu bearrik ez egon: milla teoria diferente ta modu geiago bai no-

bela, teatro, poesia, izkribu filosofiko... ta gairuntzekoetan sakabaturik.

Nahasmendu au dela kausante erizkizunak testo edo azalpen labur bati eranstea iruditu zait egokiena. Nundik artu, ordea, "antologia" au? Agian esango didazute, etzan oso zailla... Ba, etzan erregeia ere.

Heidegger, Sartre, Marcel, Camus, Kafka... izan ere, berdin bezain desberdin ditugu makifatxo bat alderditatik begiratuaz. Gairera, oetako idazkietatik aukeratzen badugu eztabaidaren ezur, nerbio izango den testoa, arriskoso izango da esistenzialismua ez baiño autore onen edo bestearen juzgua emango ez ote dugun. Eta au ez.

Orregatik, presentazio onen ondoren irakurriko da artikulutxo labur bat, apropos onetarako antolatua. Bertan bildu nai izan dira, laburtu ta estuturik, esistenzialismuaren puntu printzipalenak. Nola-bait modu guztiak eta puntu oinarrikoenak lapiko bakarrean egosi ahal izateagatik, apika erdi-nobela erdi-ipuin emango du. Zer egingo diogu?...

Dena dela, bere egilleak ez du uste azalpentxo onek bere baitan balio apartekoa duenik. Bakar-bakarrik pretenitzen du berarekin pospoloarena egitea: ots, eztabaida piztu.

Bukatzeko, ez dago esan bearrik Jainkoari eskerrak ni ez nai zela olakoxea... Beraien izkuntza erabiltzeagatik izan da.

Ta onen ondoren, guztion baimenarekin, billatu bearko du ba-koitzak, eta denon arteko eztabaidan ere bai, zer duen egiazko, zer oker, ta zein oinarri dituen ta zein gorabera filosofiko, etabar, esistenzialismuak.

OLAKOXEA NAIZ

Nazka, asper, batez. Nagia dario nire gorputz ustel onek. Nazka ta lerdea besterik ez da nire gorputz bizitz beltz-illun au. Goibel ta ezerez.

Ba-ote naiz? Azken urteetako filosofilari garratz eta lardatz oei entzuten badiet, ez. Ta sifetsiko al dut? Askotan ene bizitz onek ori dasait, ta beraien esantzaren adigarri bat lez artzen dut. Ori naiz: ezerez, eta nazka ta lerdea.

Gaurko mundu ustel onen elburua nork adi! Ustela ta zorna dario te gure munduko argalkeri txukun oek. Ala da.

Eta gaurko filosofilariari sifistu bearrean aurkitzen dut ene beru makal au. Ene bizitzaren ezerezean sifisten dut: Ez naiz ezerez baño. Baña ez dut ezerez apal bat izan nai —ezerezari dagokion legez— arro baizik. Ezerezak berekin dakarren pixuan ez dut nai sifistu, eta oro benetan balitz bezela bizi naiz. Olakoxea naiz. Lo

ezerezean eta bizi zeredozean. Ezerezaren pake latzaren erdian bizitu nai dut, eta ezerezak ez pakerik beregan. Orregatik bera bakarrik utzirik izatearengana noa bizitzera. Absurdoa.

Ezerezaren pakean dut itxaropena. Beste mundurik ez balego... Baña ene gurari ortantxe aurkitzen dut ofiazetik gogorrena. Ez balego!— Baña nere baitan beste aldeko munduan dut itxaropen. Nazka... Emendixek sortutako nazka da nire mingarririk garratzena. Nola lo...? Baña ezerez illunaren magalean daukat edo nai dut ukan ene pakearen ofiarri ustela. Ustela, eta ez dut kiratsik nabaritzen. Goxoa dirudit ene ama ezerezaren magal utsak. Ez dira ikutu lizunak, ene egiazko amarenak baiño... Baña igi bildurgarri onen erdian, ustelari lotzen dizkiot ene beso mearrak. Ezerezak duan indarra...!

Nazka ta zorna ditut nere jainkoak. Ez dut miñik nai... Baña ezerezaren pixu astuna gura dut errege. Betor nire erregea... Betiko bedi nigan... Olakoa naiz. Alde batetik utzi ta bestetik artu. Bizkar batetik ken, eta bestean, indarbakoan, jarri... Utzi eta artu, au da nire eguneroko eginbear negargarria.

Negar dagite enebegi legor oek. Txoro nagola esango didazute, edo zuen baitara beintzat oiek datozte. Datoztela, eta sifetsi, nai baduzute. Ni enaiz lotsatuko zuen gogarteengatik. Or konpon... Baña nire gogo beltz onekin beste antz loi bat datorkit.

Ni zer naiz? Au da puntua, kuestioa. Betiko naizela ere usteko nuke, nire ondoan oro il arren. Ni betikoa... Eta Jainko-naia sortzen zait. Ez ote naiz jainko? Eta ene gogo au Panteisten artera doakit. Askok siñistu dutena ez al da egia izango...? Eta ene barrenean ezerezaren itzal apala dagerkit. Naiago dut ezerez izan jainko baiño. Fne jainkoa ezereza da, ta neregan aurkituko dut pake osoa... Ezereza, nazka.— Beti orrelaxe...

Ene barnean zalantza bat azaldu da. Nere lengo itxaso barean olatu txiki batzuk askatu dira... Ta ekaitz antzo, aditzen doaz... Bildur dut ene ustarien ontzi makala urak irentsiko ez duten. Ezereza, atoz ene laguntzara. Baña orain ere ezerezak bere geldotasun erneargarrian dirau. Laguntza!— Itz utsagorik ezin sortu. Lagun...! Iñorik ere ezin nau lagundu. Orixe nai dut... Ona emen nire jauntasuna. Ni naiz ene jaun, ni naiz ene indar bakarra... Orregatik maite dut ezereza.

Nazka, —asper, —ezerez... Batez... Ori da nire legea.— Baña ezerezaren mundu ontan, zer edo zer palta zait. Pakea ba-dut. Baña nire zorianaren argalkeriak bildurra damait. —Ezereza bai ote—? Ez ote...? Edo... Zaitzela, ezerez, eta pakean egongo naiz.— Atzo ezerez. Gaur ezerez. Beti ezerez...

Odei illun bat etzan da nire animan gogarte oek idaztean. Goibel nago. Au da ene anima illunari ezerezak dekarzion pakea... Pozik

nago alabaiña. Ezerez... Ori da nik jarrai bear detan bidea.— Ortik noa nire izaeraren osakintzara. Bide zaila deritzait... Baña ni naiz nere buruaren jabe. Indarrak ba-dituz, ezerezak eskeñitakoak. Zein indartsua zeran, ezerez...!

Sartrek damaitan pakean dut itxaropen. Itxaropen apala nirea. Baña nire barnean burrunba illun bat nabaritzen dut. Ezerezaren kezka nazkagarria. Utsa nabaritzen dut ene bizitzean. Maite... Zertarako? Bizitza ondo igarotzeko... Maitasunaren jokoak damait pakerik goxoena.—Sagan'en Cécile ta Dominique lez gura dut izan.— Or daukat eztitasuna. Cécile bere aitakin.— Dominique bere lagunekin.— Ni.—? Ezerezakin! Ona emen nik geien maite detana. Ezer eman ezin didalako, maite dut. Ene biotzak ez du atsedenek aurkituko, zuga ezik... Zu, ezerez, zera. Sifisten dut... eta baita ere maite...

Eriotzak ez nau bildurtzen. Zeralako, ezerez, orregatik maite ere zaitut. Eriotzarekin zugana joango naiz. Zu biurtuko naiz... Ta zurekin bat, zurekin jainko... Maite zaitut eta zugan dut itxaropen. Heidegger, Sartre... Estoikoak. Orok atozte nigana, zuek zerate ene biritzaren askatasuna. Zuek naramazute pake osora...

Bizitz onen ezerezak goibel jartzen nau, baña goibeltasun ortantxe aurkitu dut zoriona. Goibel. Nekatuta nagonean nago pozik. Bizitza onek nekatzen nauanean, orduan baidut zure izatea aurkitzen. Ezerezak ez nau umezurtz uzten, bera da nire aita, eta bera ene ama, eta bere magal garratzean nai dut atsedeen. Zure ustasunean bizi... zure ustasunean il... Zugan— ezerez ortan beti.—

Asper igarotzen dut ene eguna, zu nirekin etzaudelako. Ni bannaiz, zu ez zera, eta orrekin min sakon bat ernarazten du ene barruan. Noiz ez naiz ni izango? Zuganako maitasunak gurari au azia-razten du barrenean. Olakoxea naiz. Ni ez nadinean, biok berdiñak izanen gera. Noiz?

Nirvanaraño nai dut eldu. Batez gura dut biurtu. Pake osoa orduan arkituko dut: ene izatea gordetzen denean, eta zu, ezerez maitea, agertzen zarenean. Zu nigan, ni zuga. Beti.

Beti ontan aurkitzen dut asperrik aundiena. Nola beti, ta ezerez? Nik ez dakit, zuk dakizu. Zugandik nintzan irten, zugana joanen naiz.

Nere bizitzak, esanai gutxiago, eta are geiago balioko du. Zuk esanairik ez duzun lez, nik ere ez dut nai ukan. Eta orrela ere ezpain oetara "irripar goibel", nazkaz heteratiko bat agertuko da. Biok batera aurkituko dugu zoriona. Olakoxea naiz.

Baña orain berriz ere, nigan gau illuna dut sumatzen. Betiko!

PELLO M. ZABALETA.

Erri-berrin, 1962-ko ilbeltza.